

Data wpływu/Received: 11.11.2019

Data przyjęcia do druku/Accepted for printing: 12.12.2019

Data publikacji/Published: 29.12.2019

Licencja/License: CC BY-SA 4.0

MICHAELA AŽALTOVIČOVÁ¹, **VIERA TOMKOVÁ²**

Technické vzdelávanie a profesijná orientácia žiakov základných škôl

Technical Education and Professional Orientation of Primary School Pupils

¹ ORCID: 0000-0001-7681-5968, Mgr., Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Pedagogická fakulta, Katedra techniky a informačných technológií, Slovenská republika

² ORCID: 0000-0003-3087-2849, Doc. PaedDr. PhD., Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Pedagogická fakulta, Katedra techniky a informačných technológií, Slovenská republika

Abstrakt

Žiaci ôsmeho a deviatego ročníka základných škôl stoja pred dôležitým rozhodnutím a to výberom strednej školy. Od výberu strednej školy sa následne odvíja aj ich profesijná orientácia. Výber profesijnej orientácie žiakov predurčuje ich životnú dráhu, ktorá vedie žiakov na následné sa etablovanie v ďalšom živote na trhu práce. Pre žiaka je preto potrebné, aby mal zadefinované svoje profesijné požiadavky a v akej oblasti chce byť neskôr zamestnaný. Dôležitú úlohu pri výbere vhodného štúdia na strednej škole zohrávajú aj charakter a záujmy žiaka.

Kľúčové slová: technické vzdelávanie, profesijná orientácia, výber školy, vzdelávanie

Abstract

Pupils of the eighth and ninth grades of elementary schools are faced with an important decision by choosing a secondary school. The choice of secondary school is subsequently based on their professional orientation. The choice of professional orientation of pupils predetermines their career path, which leads pupils to establish themselves in the next life on the labor market. It is therefore necessary for the pupil to have professional requirements defined and in what area wants to be employed later. The character and interests of the pupil also play an important role in the selection of suitable study at secondary school.

Keywords: technic education, profesional orientation, school choice, education

Úvod

Predpoklady pre správnu profesijnú orientáciu sa u žiaka formujú už v primárnom vzdelávaní. Osvojenie si vedomostí potrebných na výkon budúceho povolania, zodpovednosť za svoje rozhodovanie ovplyvňuje žiakov v orientácii na budúce povolanie už v tomto veku. Vplyvom školy, rodiny a vo veľkej miere masmédií a sociálnych sietí sa predstava o budúcom povolaní u žiaka postupne pretvára (Kožuchová, Pavelka, 2007).

S uplatnením žiaka na trhu práce úzko súvisí aj výchovno-vzdelávací proces. V škole trávajú žiaci väčšinu svojho dňa a práve preto má školské prostredie významný vplyv na ich profesijnú orientáciu. Na žiakov vplýva triedny učiteľ, učiteľ vyučovacieho predmetu, ktorý si žiak obľúbil, alebo učiteľ, ktorý vedie krúžok, ktorý žiak navštevuje. Vo výchovno-vzdelávacom procese je dôležitý pozitívny vzťah medzi učiteľom a žiakom ako aj správna atmosféra, ktorá je na jednotlivých hodinách v triede.

Teoretické východiská pre realizáciu prieskumu

Vo vzdelávacom štandarde vydanom Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky je predmet technika charakterizovaný nasledovne. Učebný predmet vedie žiakov k získaniu užívateľských zručností v rôznych oblastiach ľudskej činnosti a prispieva k poznaniu trhu práce, vytváraniu životnej i profesijnej orientácie žiakov. Koncepcia predmetu vychádza z konkrétnych životných situácií, v ktorých človek prichádza do priameho kontaktu s ľudskou činnosťou a technikou v jej rozmanitých podobách a širších súvislostiach a prostredníctvom technických vymožeností chráni svet a kultúrne pamiatky. Vyučovací predmet musí byť založený predovšetkým na praktickej činnosti. Jeho náplň sa cielene zameriava na zručnosti a návyky pre uplatnenie žiakov v ďalšom živote a spoločnosti. Je založený na tvorivej myšlienkovej spoluúčasti a spolupráci žiakov. Náplň učebného predmetu je určená všetkým žiakom bez rozdielu pohlavia. Žiaci sa učia pracovať s rôznymi materiálmi a pomôckami a osvojujú si základné pracovné zručnosti a návyky, rozvíjajú tvorivé technické myslenie. Pri navrhovaní výrobkov v oblasti dizajnu a pracovných postupov spájajú praktické zručnosti s tvorivým myslením. Základné vzdelávanie obohacuje o dôležitú zložku tým, že kladie základy z oblasti techniky, ktoré sú nevyhnutné pre ďalšie štúdium a uplatnenie človeka v reálnom živote. Žiaci sa učia plánovať, organizovať a hodnotiť pracovnú činnosť samostatne i v skupine. Sú vedení k dodržaniu zásad bezpečnosti a hygieny pri práci. V závislosti na veku žiakov sa postupne buduje systém, ktorý žiakom poskytuje dôležité informácie z pracovnej oblasti a pomáha im pri zodpovednom rozhodovaní o ďalšom profesijnom zameraní i rozhodovaní v živote (<https://www.minedu.sk/vzdelavacie-standardy-pre-2-stupen-zs/>).

Žiaci by mali byť pripravení a byť schopní orientácie sa v technickom prostredí nie len po teoretickej ale aj praktickej stránke. Nevyhnutné je ich správne vzdelávanie a akútnosť vytvárania vzťahu k technike. Technické vzdelávanie by malo byť zaradené medzi základné všeobecné poznatky človeka.

Ako sa píše vo vyššie uvedenom popise predmetu Technika vo vzdelávacom štandarde, tento vyučovací predmet prospieva žiakom vo viacerých oblastiach. Podporuje ich tvorivé myslenie, manuálnu zručnosť, prácu v skupinách, orientáciu v pracovných činnostiach a užívateľské zručnosti z rôznych oblastí ľudskej činnosti.

V rámci vyučovacieho predmetu sa žiaci zoznámia s rôznymi pracovnými pomôckami, učia sa pracovať s rôznymi materiálmi. Na základe týchto a vyššie spomínaných nadobudnutých poznatkov a zručností sa tak správne pripravený žiak základnej školy môže stať súčasťou budúcej produktívnej generácie na vykonávanie kvalifikovanej práce v technických odboroch, ktoré vyžaduje trh práce a v ktorých žiak nájde svoje uplatnenie.

Metodológia

Naším cieľom v realizovanom prieskume bolo skúmanie faktorov, ktoré ovplyvňujú záujem žiakov o technické vzdelávanie a ich následná profesijná orientácia na technické odbory stredných škôl.

Prvý z aspektov nášho skúmania bol zameraný na faktory, ktoré ovplyvnili žiakov pri výbere strednej školy. Skúmali sme, do akej miery sú žiaci ovplyvňovaní rodičmi, učiteľmi, kamarátmi, súrodencami a príbuznými, sociálnymi sieťami a médiami všeobecne alebo či výber strednej školy bola ich vlastná voľba.

Druhý z aspektov skúmaných v prieskume bolo ovplyvnenie žiakov pri ich výbere strednej školy. Do tejto kategórie môžeme zahrnúť obsah vzdelávania, učebné pomôcky, metódy práce učiteľa a osobnosť učiteľa. Práve vzťah medzi učiteľom a žiakom pokladáme za faktor, ktorý do veľkej miery ovplyvňuje chuť žiaka sa učiť a jeho motiváciu k ďalšiemu vzdelávaniu v technicky orientovaných predmetoch.

Poslednou skúmanou položkou bol typ strednej školy, akú si žiaci vybrali. Na výber mali z nasledujúcich možností: gymnázium, stredná odborná škola (pri tejto možnosti mali uviesť aj zameranie), konzervatórium, obchodná akadémia, alebo iné (pri tejto možnosti mali žiaci konkretizovať, aký typ strednej školy si zvolili).

Výskumným nástrojom bol dotazník, ktorý pozostával z 18 položiek. Prieskum bol realizovaný na siedmich základných školách v Slovenskej republike v marci 2019. Zúčastnili sa ho žiaci ôsmeho a deviatego ročníka základných škôl. Do prieskumu boli zapojené základné školy z nasledujúcich miest: Radošina, Motešice, Trebišov, Stupava, Bytča, Spišská Stará Ves

a Zvolen. Dotazník obsahoval otvorené a zatvorené otázky a otázky s 5 stupňovým škálovaním. Celkovo sa do prieskumu zapojilo 311 žiakov, z toho 157 chlapcov, 153 dievčat a jeden žiak pohlavie neuviedol. Návratnosť dotazníkov z celkového rozdaného počtu dotazníkov 360 bola 86,4%. Žiaci mali na vyplnenie dotazníka čas 45 minút. Zakrúžkovaním príslušného tvrdenia na škále, vypísaním svojho názoru, mali žiaci vyznačiť svoj postoj. Po zbere dotazníkov, boli výsledky vyhodnotené štatistickými metódami. Pre potreby článku, uvádzame len niektoré položky:

Položka č. 1: Kto alebo čo Ťa pri výbere strednej školy ovplyvnil/o?

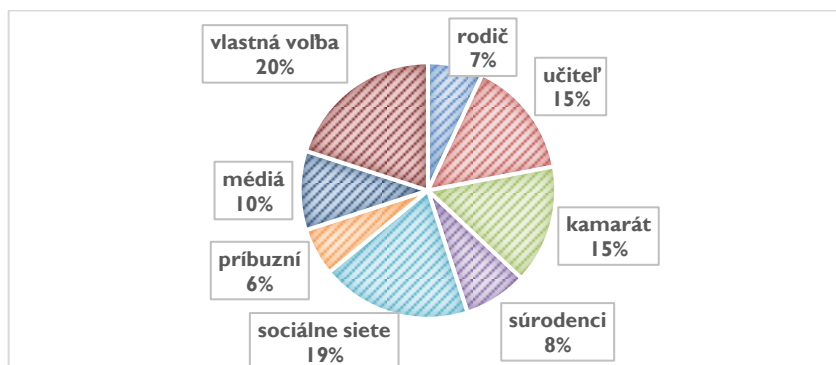
Položka č. 2: Čo ovplyvnilo Tvoje rozhodnutie pri výbere strednej školy?

Položka č. 3: Na akú strednú školu chceš ísť študovať po ukončení základnej školy?

Výsledky

Údaje získané prieskumom boli spracované s použitím popisnej štatistiky. V ďalšej časti sa venujeme zhrnutiu výsledkov.

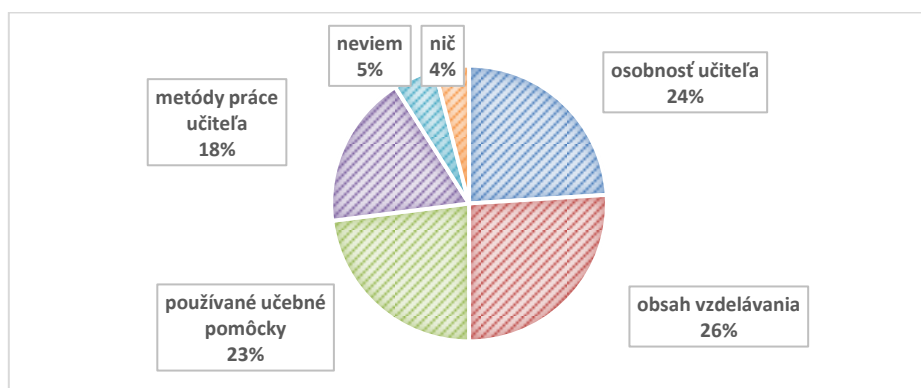
Prvou položkou sme zisťovali percentuálne zastúpenie jednotlivých odpovedí položky, ktorou sme sa žiakov pýtali aké faktory ich ovplyvnili pri výbere strednej školy. 20% žiakov odpovedalo, že to bola ich vlastná voľba, 19% žiakov ovplyvnili sociálne siete. Zhodne po 15% žiakov odpovedalo, že to bol kamarát, alebo učiteľ. Tieto ďalšie tri položky najviac ovplyvnili žiakov pri ich rozhodovaní o výbere strednej školy. Je zaujímavé, že iba 7% žiakov odpovedalo, že ich pri výbere strednej školy ovplyvnil rodič. Vieme, že sú to práve rodičia, ktorí zvyknú najviac ovplyvniť pri výbere ďalšieho štúdia svoje deti. Podľa výskumu (Pavelka a kol., 2019) realizovaného v tomto roku na vzorke 2199 žiakov základných škôl ôsmeho a deviatego ročníka až 42,73% opýtaných žiakov odpovedalo, že práve rodičia a rodina boli pre nich najviac ovplyvňujúcim faktorom pri výbere strednej školy.

Graf 1. Vyhodnotenie položky č. 1

Druhá položka nášho skúmania bola zameraná na ďalšie faktory ovplyvňujúce žiakov pri výbere strednej školy. Na výber mali žiaci z možností či ich ovplyvnili použité učebné pomôcky počas výučby, osobnosť učiteľa a jeho vzťah k žiakom ako aj metódy jeho práce. Ďalšou z možností bol obsah vzdelávania, alebo možnosť neviem, či nič. Podľa nižšie uvedeného grafu sú výsledky nasledovné. Najviac žiakov pri výbere strednej školy ovplyvnil obsah vzdelávania, išlo o 26% žiakov. 24% žiakov odpovedalo, že ich ovplyvnila osobnosť učiteľa. Používané učebné pomôcky počas vyučovacích hodín ovplyvnilo pri výbere strednej školy 23% žiakov. 18% žiakov ovplyvnili metódy práce učiteľa počas vyučovacích hodín.

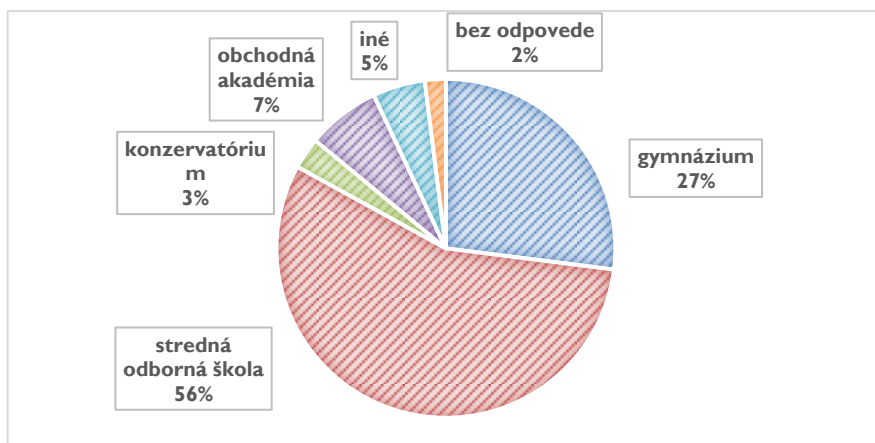
5% žiakov na túto otázku nevedelo odpovedať a 4% žiakov neovplyvnilo podľa nich nič. Podľa vyššie uvedeného môžeme konštatovať, že obsah vzdelávania je pre žiakov najmotivujúcejším faktorom spolu s osobnosťou učiteľa, použitými pracovnými pomôckami a metódami učiteľa. Preto je dôležité, aby si učiteľ vedel vytvoriť pozitívny vzťah k žiakom, vedel využívať na hodinách učebné pomôcky a tak žiakom priblížiť a zatriktívniť obsah vzdelávania vo vyučovacom predmete technika.

Graf 2. Vyhodnotenie položky č. 2

Poslednou položkou sme zisťovali percentuálny podiel voľby výberu strednej školy u žiakov, ktorí sa zúčastnili prieskumu. Až 56% opýtaných žiakov uviedlo, že pre svoje ďalšie štúdium majú v pláne vybrať strednú odbornú školu. 27% žiakov si vybralo gymnázium a iba 7% obchodnú akadémiu, 5% niečo iné, 3% konzervatórium a 2% žiakov na túto otázku ne odpovedalo. Môžeme preto vidieť, že je významný rozdiel v percentách žiakov s výberom strednej odbornej školy a gymnázia. Žiaci sa chcú o svojom ďalšom vzdelávaní orientovať vo väčšej miere na špecifické povolanie, na ktoré ich pripraví stredná odborná škola. Pri výbere možnosti strednej školy mali žiaci uviesť aj

aký odbor si chcú zvoliť. Najčastejšími možnosťami boli odbory: elektrotechnik, technik IKT, technik, drevárstvo, zdravotníctvo, umelecké smery. Uvedené v poradí od najfrekvencovanejšieho.

Graf 3. Vyhodnotenie položky č.3

Záver

Príprava žiakov na budúce povolanie vyžaduje systematickú pozornosť spoločnosti, je dlhodobým procesom, na ktorom sa podieľajú nie len učitelia ale aj rodičia a žiaci. Okrem podnetov, ktoré získavajú žiaci prostredníctvom rodiny a známych či masmédií, je potrebné cielene pôsobiť v tejto oblasti aj prostredníctvom školského prostredia. Aby mali žiaci optimálne príležitosti pre svoj osobnostný rozvoj v zmysle dostatočného premýšľania o svojej práci v príprave na budúcu profesiu je potrebné podporovať ich v praktickej príprave, spoločnom premýšľaní, diskutovaní počas vyučovacieho procesu a analyzovaní praktických činností má významný vplyv pre orientovanie sa žiaka v danej problematike.

Ako môžeme vidieť z výsledkov prieskumu nám vyplýva, že žiaci majú záujem o stredné odborné školy s technickým zameraním a pri tomto výbere ich ovplyvnil práve obsah vzdelávania. Práve správne motivujúci učiteľ techniky môže prostredníctvom svojich vyučovacích metód a praktických činností na hodinách techniky prispievať k zatraktívneniu ďalšieho technického vzdelávania na stredných školách u žiakov ôsmeho a deviateho ročníka základných škôl.

Literatúra

- Ažaltovičová, M., Depešová, J. (2018). Aplikácia výsledkov projektu Dielne v technickom vzdelávaní na základnej škole. *Časopis technika a vzdelávanie*.
- Ažaltovičová, M., Tomková V. (2019). *Faktory ovplyvňujúce zvyšovanie záujmu o technické vzdelávanie*. Univerzita Palackého v Olomouci: JTIE.

- Inovovaný švp pre základné školy. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky*. Dostupné na internete: <http://www.minedu.sk/inovovany-svp-pre-zakladne-skoly/> (30.05.2018).
- Krušpán, I., a kol. (1999). *Technická výchova pre 5. až 9. ročník základných škôl*. 1EXPOL Pedagogika, s.r.o.
- Kožuchová, M., Pavelka, J. (2007). *Požiadavky na vedecko-technickú gramotnosť absolventa základnej školy*. Prístupné na internete: <http://www.ped.muni.cz/weduresearch/konference/07kurikulumVpromenachSkoly/CDkurik/cd/studie/pdf/kozuchovapavelka.pdf> (10.11.2019).
- Lukáčová, D. (2009). *Postoje žiakov ZŠ k technickému vzdelávaniu*. In: *Technické vzdelávanie ako súčasť všeobecného vzdelávania* (s. 277–281). Banská Bystrica: UMB.
- Lukáčová, D., Bánesz, G. (2007). *Premeny technického vzdelávania*. Nitra: Pedagogická fakulta UKF.
- Pavelka, J. (2012). *Generácia dnešných žiakov môže prispieť k zvýšeniu kvality života na Slovensku*. In: *Časopis Technika a vzdelávanie*, 1, 1. Dostupné na internete: <https://www.fpv.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=18423> (9.03.2016).
- Pavelka, J., a kol. (2019). *Interest of Primary School Pupils in Technical Activities and Technical Education*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. (2008). *Pedagogický slovník*. Bratislava: Portál.
- Stratégia popularizácie vedy a techniky v spoločnosti (2018). Dostupné na internete: [http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/4DAB9E3E97434015C12572750038C05A/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/4DAB9E3E97434015C12572750038C05A/$FILE/Zdroj.html) (30.05.2018).
- Vzdelávacie štandardy pre základné školy. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky*. Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/vzdelavacie-standardy-pre-2-stupen-zs/> (30.05.2018).
- Záhorec, J., Hašková, A., Munk, M., Bílek, M. (2015). Tertiary Economy and Managerial Study Fields and Issues of Science Education Aimedat Database Systems. *Journal of Baltic Science Education*, 14(4), 535–555.